

ELS PAISATGES DE CATALUNYA

El paisatges volcànics de la Garrotxa

14 de gener de 2018

Itinerari: Santa Pau, collada de Fontpobra, volcà de Can Tià i Les Planes d'Hostoles

SEAS

Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc (SEAS)

www.santjust.org/seas

Volcà de Santa Margarida des del castell de Colltort, prop de la collada de Fontpobra. Totes les fotos són de Jordi Gironès.

L'excursió de Santa Pau a Les Planes d'Hostoles, dins del cicle "Els Paisatges de Catalunya", ens permet fer una petita aproximació a la zona volcànica més ben conservada de la Península Ibèrica. El vulcanisme de la Garrotxa s'emmarca dins del context del rift de l'Europa occidental. Aquest rift, o gran depressió, transcorre entre el Mar del Nord i la Mediterrània, seguint la vall del Baix Rin, la Baixa Saxònia, l'Alsàcia, el France-Conté i la vall del Roine. És un començament de fractura continental que s'inicià fa uns 11 milions d'anys i que està relacionada amb l'obertura del Mediterrani occidental. A aquest rift s'hi associen els camps volcànics d'Eiffel a Alemanya, de la cadena o "Chaîne des Puys" a l'Alvèrnia (França) i de les comarques de la Garrotxa, la Selva i l'Empordà en el NE de Catalunya.

El conjunt de fractures, que faciliten l'obertura de la Mediterrània occidental i del golf de València entre la costa catalana i les Balears, provoquen un important aprimament de l'escorça del NE de Catalunya, facilitant l'aparició del vulcanisme, que comença fa uns 9 milions d'anys i continua fins a l'última manifestació: les erupcions del Croscat i el volcà de Santa Margarida, fa uns 11.000 anys, ja contemporània amb els primers habitants d'aquesta zona.

El relleu de la regió volcànica d'Olot ve determinat, per una banda, per les importants fractures que deli-

miten els blocs aixecats de la Serralada Transversal, com la fractura del Brugent, que corre al peu de les cingleres del Puigsacalm, enfonsant prop de 1.000 metres la plana d'en Bas i una sèrie de fractures, més o menys paral·leles a aquesta, que a mena de tecles de piano van enfonsant progressivament els relleus de la Serralada Transversal fins a la plana de l'Empordà.

Per altra banda, en la zona enfonsada d'Olot, el relleu bé marcat per la presència d'una sèrie de cons volcànics, relativament recents i ben conservats, que donen lloc a un relleu una mica caòtic de turons arrodonits, els quals s'aixequen no més de 100 m sobre la plana, coberts per una abundant vegetació que rarament deixa al descobert la negror de les laves volcàniques o el rogenç de les masses de greda (lapilli).

Als voltants d'Olot, en un espai de no més de 50 km², hi ha una quarantena de cons volcànics, els més recents de tot aquest episodi de vulcanisme del NE de Catalunya, ja que les manifestacions més antigues són de fa 700.000 anys, i per això també són els més ben conservats. Es tracta moltes vegades d'un vulcanisme de tipus explosiu, que genera petits cons de greda, com els del Santa Margarida o del Croscat (el més important i més recent de tota la regió que té uns 11.400 anys), però que al mateix temps poden anar acompanyats d'emissions importants de colades de lava, les quals ocupaven les planes, com la de la Fageda d'en Jordà, sortida de la boca en ferradura del Croscat, o

Entorn de la font Pobra.

Volcà de Can Tià.

Sant del Molí de Murrís a la riera de Cogolls.

que segueixen les valls fluvials preexistents com la del Fluvià, avui ben visible al peu de Castellfollit de la Roca, ja que el riu ha erosionat els materials més tous al voltant de la colada de lava, deixant aquesta en relleu. A Sant Joan les Fonts, l'erosió del riu ha deixat al descobert un magnífic tall d'aquestes colades de lava, mostrant que no es tracta d'un únic episodi, sinó que es troben superposades tres colades, separades en el temps per alguns milers d'anys, la qual cosa demostra la duració de l'activitat volcànica en la regió.

Com a dada curiosa, cal destacar que la regió volcànica d'Olot apareix descrita en el món científic de la geologia en la segona edició del Tractat de Geologia de Charles Lyell de 1848 (considerat el pare de la geologia moderna), encara que el veritable descobridor fou el farmacèutic d'Olot, J. de Bolòs, que ensenyà els volcans a Lyell, durant la visita que aquest va fer a Espanya i Portugal l'any 1945, publicant la seva descripció en una revista local un parell d'anys abans que el famós geòleg anglès.

L'excursió

L'excursió llarga s'inicia a Santa Pau (500 m), d'on seguim cap al collet de Bassols (650 m), al peu del volcà de Santa Margarida. Pel camí passem per davant del volcà Rocanegra, des del cràter en ferradura del qual va sortir, fa 18.000 anys, la colada de lava basàltica que forma el pla de Pujolars i que arriba a Santa Pau. També pel camí, al peu del Santa Margarida, podem observar l'estructura dels dipòsits de piroclasts que formen el con del volcà.

La ruta continua cap el sud, enfilant-nos cap al pla d'Aiats i la collada de Fontpobra (875 m), on trobem el volcà de Can Tià, del qual surt la colada de laves que transcorre per la vall de Sant Iscle de Colltort. Aquest volcà té ja 73.000 anys i està molt erosionat, per la qual cosa en prou feines es reconeix.

A partir d'aquí, en suau descens, continuem cap al sud per passar pel peu del volcà Traiter, un volcà de fa 46.000 anys, origen de la colada de laves andesítiques que arriba a Sant Feliu de Pallerols, seguint la vall del Torrent del Vallac. Nosaltres, però, a partir de l'Estanyol (600 m) continuem cap al peu del castell de Puig-aldor i, seguint la riera de Cogolls, arribem fins a Les Planes d'Hostoles (350 m). El total de l'excursió són 15 km amb un desnivell positiu de 350 m. Una mica menys de 5 hores. Índex IBP 71.

L'excursió curta és una ruta circular des de Santa Pau de 12 km amb un desnivell positiu de 200 m i prop de 4 h de camí. El camí segueix al principi el GR 2 fins al Sallent passant després pel santuari dels Arcs seguint un PR local fins a retorna a Santa Pau. L'IBP és de 50.

En ambdós itineraris hi trobem una vegetació de rouredes de roure martinenc que s'alternen amb boscos mixtos d'alzines i roures, mentre que la fageda ocupa el vessant més ombrívol orientat al nord.

Lluís Solé
SEAS, gener de 2018